

BÙI ĐẸP
biên soạn

D

Di sản thế giới

Châu Mỹ (tiếp theo)

Tập 8

NHÀ XUẤT BẢN

TRẺ

DI SẢN THẾ GIỚI

HOAN NGHÊNH BẠN ĐỌC GÓP Ý PHÊ BÌNH

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

161b Lý Chính Thắng - Quận 3 - TP. Hồ Chí Minh

Điện thoại : 9316289 - 9317849 - 9316211

E-mail : nxbtre@hcm.vnn.vn

BÙI ĐẸP

Biên soạn

DI SẢN THẾ GIỚI
(VĂN HÓA - TỰ NHIÊN - HỖN HỢP)

(Tái bản lần thứ hai)

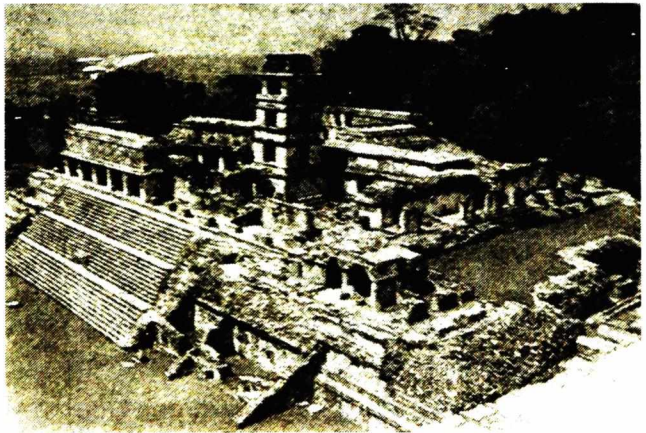
TẬP 8: CHÂU MỸ

Mêxicô

Người Maya ở Mêxicô

Đặc tính dân tộc Mêxicô ngày nay đã được hình thành dần dần trong quá trình phát triển nền văn hóa Anh-điêng trước đây. Vì vậy tới Mêxicô mà không có một nhận thức cơ bản về nền văn hóa Anh-điêng sẽ không sao hiểu nổi hiện trạng nền văn hóa nước này.

Nền văn hóa Maya là một trong 3 nền văn hóa Anh-điêng lớn trong biên giới Mêxicô cũng là một nền văn hóa có trình độ phát triển cao nhất trước khi người Tây Ban Nha xâm nhập vào châu Mỹ.

Thành phố cổ xưa

Những cung điện thiết kế cao sang hùng vĩ với hàng trăm bức phù điêu, chạm khắc đầy tính dân tộc bên trong. Những điện thờ với tạo dáng bên ngoài thanh thoát mà bên trong chứa đầy văn tự cổ mặc dù trải qua hàng ngàn năm vẫn đứng sừng sững cùng sông núi. Người Maya hơn 1000 năm trước, với bàn tay, khối óc bình dị, đã khắc phục muôn vàn khó khăn, tay không tạo dựng nên những công trình này trên những mỏm núi cao, đã viết nên những trang sử kiến thức hào hùng của dân tộc với một nghị lực siêu phàm.

Hoạt động kinh tế chính của người Maya là nông nghiệp sản

Điêu khắc hỗn hợp

bán và đánh cá. Họ có một nền văn hóa lâu đời với trình độ cao về các mặt thiên văn, số học, kiến trúc.... Mặt khác, họ còn sáng tạo ra loại chữ viết tượng hình đến nay chưa ai giải mã được. Họ - những người Maya đã để lại trên đất Mêxicô một nền văn hóa lịch sử huy hoàng. Đó là vùng phía nam bán đảo Đích Tan, xứ Brenquây, nơi tập trung mọi tinh hoa của di tích Maya, nơi ngày nay, mật độ người Maya đông nhất, tới vài vạn người, trong đó chủ yếu tập trung tại thành phố lớn Merida.

Merida nằm tại phía

Bắc bán đảo Đích-Tan, là một thành phố đông vui sầm uất nhất của người Maya. Muốn biết cuộc sống của người Maya không thể không tới đây. Trung tâm Merida là chợ của người Maya - một cái chợ cực kỳ lớn. Tới đây, bạn sẽ gặp những người Maya đủ các lứa tuổi trong bộ quần áo dân tộc có thêm nhiều hoa văn truyền thống đủ màu sắc nơi cổ tay và cổ áo đã cuốn hút sự chú ý của khách thập phương. Ở đây, phần nhiều những phụ nữ quàng trên vai chiếc khăn dài đều là người Maya biết nói tiếng Maya. Họ đều là người Maya có tuổi, trong sắc phục tương phản giữa màu khăn: xanh da trời, đỏ, nâu, vàng hoặc trắng với quần áo đã tạo nên khung cảnh cực kỳ rực rỡ đập vào mắt mọi người.

Tại Mêxicô, nơi sử dụng tiếng Tây Ban Nha rất thịnh hành thì tiếng Maya liệu có là thứ tiếng đang bị diệt vong?

Một số gia đình coi trọng nên văn hóa dân tộc vẫn kiên trì các tập quán văn hóa Maya và nói tiếng nói của Maya trong giao tiếp với người thân. Những người Maya trưởng thành trong gia đình này đã trở thành người bảo vệ nền văn hóa dân tộc của mình. Tuy nhiên, cũng có rất nhiều gia đình hiện đại, đã xa dần với nền văn hóa dân tộc, cho ra đời các thế hệ con em người Maya không biết nói tiếng Maya.

Thời gian ở đây hầu như ngừng trôi. Người Maya cứ tưởng sống như vậy đời đời nối tiếp nhau theo cách sống truyền thống xa xưa của cha ông, cách biệt với thế giới bên ngoài. Mặc dù làng xóm lạc hậu, nhà cửa xác xơ, vật chất thiếu thốn, vậy mà người Maya lại hào chứa một thế giới tinh thần cực kỳ giàu có phong phú.

Từ thế kỷ 16, người Tây Ban Nha xâm lược Mêxicô và biến họ thành thuộc địa, tiếng Tây Ban Nha đã trở thành ngôn ngữ của bọn quan lại. Sau khi Mêxicô độc lập, tiếng Tây Ban Nha

nghiêm nhiên trở thành ngữ quốc. Ngôn ngữ Anh-diêng của rất nhiều bộ lạc đã trở thành thứ ngôn ngữ không có “giá trị kinh tế”. Điều đáng uy nghi là: qua hàng trăm năm thay đổi, tiếng Maya bị “vứt bỏ”, bị “đông cứng”, trên thương trường, tới nay, trong các làng mạc vẫn còn được mọi người sử dụng rộng rãi, coi như một thứ vũ khí lợi hại. Đó là do: tiếng Maya là cội nguồn của người Maya.

Người Maya từng một thời bước lên đỉnh cao của lịch sử, hào hùng, tỏa sáng trong mọi lĩnh vực, ngày nay họ đang im lìm trong các thôn làng xa xôi hẻo lánh, chẳng ai biết tới, cách biệt hẳn với thế giới văn minh bên ngoài.

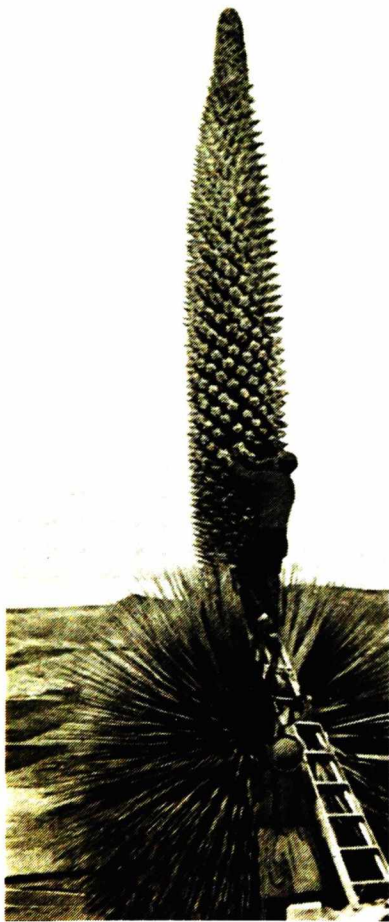
Khu bảo tồn sinh quyển Sian Kaan

Khu bảo tồn nằm trên bán đảo Yucatan ở Mêxicô cho phép bảo vệ hơn 5.000 km² rừng nhiệt đới, đồng lầy, rừng đước và đá ngầm san hô. Ở đó hiện còn sinh sống khoảng 800 con cháu của người da đỏ Maya. Người Maya gọi vùng này là Quintana Roo và để lại ở đó những ngôi đền có từ thế kỷ thứ 5 trước CN. Người Maya hiện nay sinh sống chủ yếu bằng nghề đánh bắt tôm hùm, nhưng họ vẫn còn tiếp tục những phương thức trồng trọt đã có từ hàng nghìn đời nay và thu hoạch những loại cây cỏ truyền dùng làm thuốc chữa bệnh, làm thức ăn hoặc nhà ở. Để xây dựng tại chỗ một trung tâm nghiên cứu nhằm tìm hiểu và cải thiện khu bảo tàng này, nhất là bằng cách học tập các phong tục tập quán của người dân bản địa.

Các khu bảo tồn sinh quyển nhằm bảo tồn những mẫu vật của các hệ sinh thái khác nhau trên hành tinh chúng ta. Một số hệ sinh thái này quan trọng đối với địa phương nhưng chưa có ý nghĩa thật nổi bật để được ghi vào Danh sách Di sản thế giới. Riêng ở Mỹ đã có 43 khu bảo tồn sinh quyển, trong đó chỉ có 5

khu được ghi vào Danh sách, đó là công viên quốc gia Yellowstone, Evergiades, Redwood, Olympic và Great Smoky Mountains. Những ngọn núi này ở hang North Carelsna nằm trong dãy rừng Appalaches và từ xa trông chúng như được phủ trong một làn sương xanh do đó mới có tên gọi là Smoky. Nằm về phía nam các dải băng hà lớn xưa kia, chúng vẫn còn giữ được một số loài cây như nhân sâm, có họ hàng rất gần gũi với những loài nguồn gốc ở miền Hoa Trung. Đây cũng là một vùng nhiều hoa lưỡng cư, ở đó có tới 22 loại kỳ giông trong đó lớn nhất là loài ménopone dài tới 75cm.

Những khu rừng sồi và thẳng núi, hươu đuôi trắng và gấu đen này không phải là nơi không có người ở. Hoàn toàn không có vấn đề xua đuổi các cư dân ở đây đi chỗ khác hoặc ngăn cấm không cho

Một giống hoa lạ